

Franjo Matanović

Brojevi (Ulomak iz rukopisa ispričane poezije)

VISKI I NEDOSTAJANJE

1

Zašto sam izabrao pseudonim F. M. neDostajemiviski? Osamdesetih u Slavonskom Brodu, gdje sam već radio kao radnik u tvornici tenkova, i bijah se uključio u KOH (Književna omladina Hrvatske) pri Centru mladih koji su izdavali LOB (List omladine Broda). U istoj zgradi je bio i Brodolom – humoristički list u kojem sam se prvi put potisao sa F. M. neDostajemiviski.

U ono vrijeme sam istraživao svu pristupačnu mi literaturu te sam tako jednom prilikom čuo kako Desanka Maksimović spominje neki festival poezije, sajam knjige ili nešto slično, ne sjećam se točno, govoreći kako u toj šumi od imena se svatko izgubi. Čini mi se da je spomenula cifru 5000 autora. Pa se ti snađi i pronađi nešto i nekog. Onda sam složio inicijale sa šaljivom frazom kako mi nedostaje viski u optičku varku, tako da je podsjećalo na omiljenog mi Dostojevskog.

I optička varka je doista palila jer su već u LOB-u neki primijetili, pa otkad je to Dostojevski pisao pjesme.

Otada je to i ostalo, mada mi je sijekovčanin Duško Trifunović bio napomenuo da se potpisujem sa imenom i prezimenom.

MRIJETI IL UMRIJETI?

2

Tisuću devesto osadeset sedme prilikom prvog odlaska KOH-a (Književna omladina Hrvatske) iz Slavanskog Broda pod dirigentskom palicom Borislava Stipića na Jutro poezije u Zagrebu, gdje nas je ugostila Ruža Orešković, i gdje su bili i Sead Begović i Josip Sever, i još ne znam

tko, prekucavao sam prve samoizdaje sa indigo papirom. Znam da je išlo maksimalno šest onih tankih listova i bio sam dva tri puta prekucavao ovu prvu samoizdaju. To je bila prva prilika gdje sam dijelio te “smotuljke” (tako ih je nazvao B. Čegec prilikom poetskog gostovanja u Slavonskom Brodu). Valjda zbog prekucavanja izašle su one kratke poezije, i to je upalilo kod publike. Pa sam zbog toga nastavio do danas sa samoizdajama.

Da, bijaše to upravo izdaja duše. Samo izdaja bez dataka. Bez začina. Negdje u nekoj periodici sam bio pročitao da u Rusiji tj ondašnjem SSSR-u, rade samizdat, pa sam i sam isprobao.

I kao prvi tekst sam stavio BIOGRAFIJA // rođen je/živi/postavlja pitanje/mrijeti/il/umrijeti. U ono vrijeme, kao i sada, nisam imao nikakvu biografiju. Ali me je potrefilo to vječno pitanje svakoga tko se rodi: mrijeti ili umrijeti, živjeti ili se pustiti struji života, umirati podnoseći muku života ili umrijeti i biti mrtvac koji hoda, zombi...

ŠTO JE „ŽIVOT“?

3

Kako se u vrijeme moje mladosti, koja se odvijala u komunizmu socijalističke Jugoslavije, vrlo popolizirala zapadnjačka konzumistička kultura, tako se moja mladost pretvorila u posjećivanje kafića, diskoteka i slično. Vrlo se dobro sjećam kako bi netko od poznanika, kolega, drugova, prijatelja u predvečernjim ili večernjim satima naišao i pitao: “Hoćemo li u život?”, što je značilo, hoćemo li negdje u kafić ili drugdje slično. A to, kakav je bio život? Išli bismo od kafića do kafića i ako bismo imali novaca onda bi se pilo. Dokle ima novaca. U zadimljenim kafićima. E da, u ono doba svi kafići su bili zadimljeni. Nije postojala zabrana pušenja. Tako da je najgore prolazio onaj koji ne puši.

Sve se pretvaralo u opijanje, u neko vrludanje tamom po tom “životu”. Nekog je to uništavalo, kao što je uništavalo mene, a netko je plivao i po tim vodama. Ali sam znao da se sadržaj prazne flaše ne može izgubiti, da je vječan.

Nemam pojma otkud sam znao. Ali je bilo to znanje ukorijenjeno u meni. Nije ga uspio uništiti ni dim, ni rock n roll, ni alkohol niti išta što su nam servirali kao dobrotu. Njihovu dobrotu.

*život je
sadržaj prazne flaše
kad se rasprsne
ostaje*

USMJERENO OBRAZOVANJE

4

Kada sam započeo javno pisati i čitati stihove u grupi koja se sastajala ponedjeljkom bijaše množina djevojaka koje je profesor Ivo Križanović organizirao po literarnim sekcijama te bi prije odlaska na studij u velike gradove dijelile svoje stihove sa nama, provincijskim pjesnicima. Tako je bilo i nekoga iz četvrtog E razreda iz gimnazije, a koje su onda zvali matematičari, jer su se pripremali za studij matematike ili tako nešto. To je bilo ondašnje usmjereno obrazovanje. Koje je po Šuvarovim reformama potrefilo kompletnu našu generaciju. Prve dvije godine obrazovanja bile su sa istim programom u sve četiri slavonskobrodske srednje škole: gimnazija, ekonomska, poljoprivredna i industrijska. U gimnaziji se naravno tražilo najviše znanja i nisu se svi mogli upisati tamo poslije osnovne škole, samo odlikaši i oni vrlo dobri. Poslije prve dvije godine "usmjerenog obrazovanja" svatko je birao svoj smjer, svoje zvanje, svoju budućnost. Ali i tu se bodovalo po uspjehu u prva dva razreda. U industrijskoj, poljoprivrednoj i ekonomskoj se tražilo manje znanja tako da su i osrednji učenici postizali odličan uspjeh, dok su oni odlikaši u gimnaziji s mukom dosegali vrlo dobar uspjeh zahvaljujuć strogoći i pubertetskim godinama. Tako su se u one najtraženije smjerove upisali najlukaviji. Doljepotpisani može posvjedočiti da u zadnje dvije godine srednjoškolskog obrazovanja nisam učio ništa novo, pogotovo matematika ili jezik. U četvrtom razredu sam uspijevao rješavati 5 od 6 grupa testova za sve sudrugove koji su sjedili u zadnjoj klupi. Za sebe nisam uspijevao rješavati, ali nije ni trebalo, jer me profesorica koja je smišljala 6 grupa testova nije mogla

oboriti jer sam imao sve u malom prstu.

Tako sam ove stihove posvetio matemačiarima iz gimnazije, gdje sam po svemu pripadao, ali me obrazovanje usmjerilo na drugu stranu.

MATEMATIČARIMA

(četvrtom E)

*ako je život
hazardna igra
(pa se igra)
ne ulažem sve
da bih gubio sve*

*ulažem ništa
dobijem dvostruko*

SVI MISLE DA MISLE

5.

Već sam govorio puno puta kako sam bio izbačen iz kolotečine ondašnjeg obrazovnog sustava, a pogotovo iz literature, tako da sam odlutao u vrlo razne predjele čitanja. Od Freuda preko Nitschea sve do najraskalašnijeg tipa literature. Iz čega sam se na jedvite jade probudio. Zapravo rat i predratni period su me izbacili iz tog sustava razmišljanja.

Tako sam i ovaj razgovor sa Stvoriteljem obavljao u tonu na koji su me usmjerila čitanja. Mislio sam da je vječnost na zemlji. Mislio sam da zemaljska vječnost postoji i da ne prolazi. Ono što uobičajilo se bilo među mladima iz dvadesetog stoljeća, točnije iz druge polovice dvadesetog vijeka.

Danas se to nažalost pretvorilo u općenito mišljenje. Svi misle da ne postoji nebo. Svi misle da je ovdje vječnost. Svi misle da misle.

*u igri s tobom
zalažem kartu do neba
ako dobijem*

povratak volim

ne gubim nikad

NAJKRONIČNIJA KRONIČNOST

6

U ono doba sam čak započinjao i razmišljati. Tako sam proizveo razmišljanje o kroničnom pjesniku. Mnogi iz onih mojih/naših lutanja po "životu" noći i mraka su završili u drugim kroničnostima. Možda čak najmanje kroničnih pijanaca. Kronične pijance su proizvele predhodne generacije. Mogao bih nabrojati množinu kroničnosti, od kroničnog skupljanja novca do kroničnih ratnika. Ali ću se zadržati na najkroničnijoj kroničnosti današnjice: samoći. Ta je obilježila prošlo a i početak ovog stoljeća. Ja sam ju isprobao u ustroju dozi. Kako? Tako: klasični proizvod ovdašnje civilizacije. Toliko je napumpano JA (Ja najvećim slovima što postoje) da se od majčine sise jedinka odvoji i postane individualac, jedinka i to jedina jedinka. O tome ću jednom poduže pisati. Sada je dovoljno da kažem kako sam vidio oženjene i udane koji su toliko usamljeni. Vidio ogromne gomile usamljenika. Vidio samoće neprebrojive. Najveća kroničnost današnjice. Ponašam: SAMOĆA.

*dok je vina
naiskap
i dok žena
kronični pjesnik
a bez vina
a bez žena
nema
znam zbog čega*

ZAUSTAVIMO GLOBALNO

7

Mia Begović je za ovu pjesmu rekla da sam muški šovinista. Govorim o 1987. kada je ova glumica bila gost u Amadeusu kod Ante Prkačina i kada joj je Borislav Stipičić pokazao pjesmu. Ja sam bio samo tamo u prikrajku i nikome nisam smetao niti sam išta značio, kao što je činjenično i sada. Isto tako neki dječak je u Lapidariju na Jutru poezije kada sam podijelio prve "samoizdaje" povodom iste pjesme trčao do svoga tate i pokazivao mu izuzetno opsceni naslov.

Što uistinu i jeste. Onda sam pokušavao skrenuti pozornost tim nekim opscenostima. A zapravo sam potpomagao ondašnje društveno kulturno uređenje u razvoju ne samo opscenosti nego u rađanju jednog pornografskog društva.

Danas manje više cijeli globalni svijet živi tu pornografiju.

Evo ne kažem da zamislite vaše djedove i bake, možda bi upečatljivije bilo pradjedove i prabake zamisliti da zakorače u ovaj naš svijet: što bi rekli?

Kako smo odjeveni? Pogotovo nježniji spol – zar ne bi rekli: otkud tolike kurve? Otkud tolika raskalašnost, golotinja, psovanje? Činjenica je da je jako teško pronaći osobu koja ne koristi psovke kao poštapalice. Opscenost i bezobraznost i svaka vrsta nedoličnosti je osvojila cijeli svijet zahvaljujući i meni. I vama zahvaljujući.

MOJOJ KURVI

*ta tvoja ruka
zagrljaj
nema ga na mome
ramenu
odnese oluja
na sablje*

*posudi mi čašu života
pustinjo*

*sad da pada sunce
volio bih sad
kao hridina
razbio bih more*

GORKE ČINJENICE

8

Živimo u civilizaciji koja je po mnogim aspektima ubojnička. Ubijanje je praktički jedan ritual

koji se skoro bio iskorijenio dolaskom krišćanske civilizacije i krišćanskih vrijednosti. Ne

trebamo zaboravljati koliko su iznad svega vizualni mediji u zadnjih 100 godina promovirali

to, ubijanje. Danas smo na pragu ozakonjenja eutanazije, a da ne govorim o ubijanju

nerođenih beba...

Ja sam već govorio o tome, jer sam i sam isto činio. Financirao sam jedan abortus. Nisam ni

znao da financiram ubojstvo bebe. O tome sam dao intervju u Italiji (Vita Nuova - Trieste) a

poslije je prevedeno i kod nas (Glas Koncila).

Koliko još ima gorkih činjenica za koje ne znam ni da postoje?

kad te ubiju

sve te zaboli

tako da zaboraviš

najveću bol

živjeti

BUĐENJE, KASNO BUĐENJE

9

Ovim tekstom sam dokazao koliki sam bio sljedbenik svake novatorije. Bio sam zatrovan čitanjem poluporno-grafske američke literature, bio sam zatrovan filmskom produkcijom a da i ne govorim o propagandi rock n roll kulture. Imadoh i onda komadić kritike u sebi, ali je bio zagušen. Nisam razaznavao između svih tih silnih istina koje su nam izvikivali sa silnim megafonima i na koje su upirali silne reflektore koja je prava. A zapravo su nas, mene odsijecali od korijenja da bi mogli stvoriti pokretnu marionetu, u čemu su i uspjeli. U mome slučaj. A i u slučaju milona drugih. Možda i milijarda drugih.

Buđenje je teško poslije toliko silna opijanja.

I potvrđujem da je samo Božja milost uspjela probuditi me. Makar malo probuditi me.

PENIKS

iz krvi u krv

krivi il pravi

lažni il snažni

idu heroji

SPOMENIK PALOJ REVOLUCIJI

10

Poslije sam bio preimenovao ovu pjesmu u SPOMENIK PALOJ REVOLUCIJI. Jer osamdesetih je ona revolucija koju smo učili u školi već padala. Urušavala se.

Danas gledam kako na sve strane niču neki novi spomenici. Jako je dobro spominjati se istorije, povjesti. Nije dobro rušiti jedne spomenike i postavljati druge. Nije dobro ni isticati neke povjesne događaje a ostale sakrivati.

Najbolje bi bilo reći istinu.

Najbolje je živjeti u istini.

SPOMENIK REVOLUCIJI

daleko ovdje

mi smo

nasade krvi stoljetne

tragedijama poorane

a jedva davno

sjećam se

komedija